

'Ik heb geen spijt
ED
van mijn leven als man.

Maar ik ben heel blij
WWERD
ELLEN
dat het afgelopen is'

Ed Kuipers had het allemaal: twee goedlopende bedrijven, een prominente rol in een tv-programma, een vrouw en twee kinderen. Totdat de knagende onrust uit zijn jeugd tot uitbarsting kwam. Drie jaar geleden nam hij een radicaal besluit: de stoere Viking werd volbloed vrouw.

TEKST: MINOU OP DEN VELDE. BEELD: ANJA VAN WIJGERDEN. VISAGIE: DJOLIEN DE KREY. STYLING: YOLENTH VAN DEN HOOGEN

“Lekker ding hè?” lacht Julia Verstegen (46). In haar hand ligt een vakantiefoto van de man op wie ze negen jaar geleden verliefd werd. Twinkelende ogen lachen ons toe boven een ruig stoppelbaardje en een gespierd torso. “Ik viel op die ruwe bolster. Hij was een stoere Viking, een echt haantje. Nu is alles anders.”

Het is 8 november 2013. Een week geleden heeft Ellen (1966) de laatste stap gezet in een proces dat zo'n zeven jaar geleden begon: de geslachtsoperatie die haar biologisch tot vrouw maakt.

Het is halverwege 2012 als ik via een kennis haar verhaal hoor. Een succesvolle ontwerper, bekend van televisie, is bezig vrouw te worden. Hij is gelukkig getrouwd met een vrouw en heeft twee kinderen. Ik ben op slag gefascineerd. Van Tarzan Jane maken, en ook je baan en gezin behouden, lijkt mij een onmogelijke opgave. Hoe lastig die spagaat is bevestigt Ellen als ik haar voor het eerst spreek.

HET DEED ZO'N PIJN
als een van de moeders riep: hup, naar buiten jij, poppen zijn voor meisjes

Ellen: “Een paar jaar geleden waren we op Malta, waar ik was als vrouw. We gingen heerlijk uit eten, wijntje erbij, heel intiem. Tot het ineens tot haar doordrong: hé, het lijkt voor anderen alsof ik met een vrouw aan tafel zit. Straks denken ze dat ik lesbisch ben! Ik ben niet lesbisch en Julia ook niet. Poef! Het was meteen klaar. Ballon doorgepikt. Ik realiseerde me: nu ik dichterbij mezelf kom, gaat dat óók problemen opleveren. Voorheen zei ze als ze ging werken wel eens: kom even mee, dan stel ik je voor aan die-en-die. Maar op een gegeven moment zei ze soms: blijf maar even in de auto joh, ik ben zo terug! Dat zijn pijnlijke momenten.”

'n Verhaal voor lastige vragen

Ik volg Ellen in het laatste half jaar van haar transitie. We voeren drie lange gesprekken: eind mei, als ze volgens de wet nog man is, eind augustus, na haar gezichtsoperatie, en begin november, als ze biologisch vrouw is. Zij en haar gezin willen anoniem blijven, zodat ze rustig de transitie kunnen doormaken. Als in 2014 haar paspoort wordt omgezet van man naar vrouw, zal ook de buitenwereld haar geheim kennen. Ze vindt het een fijn idee dat ze mensen op dat moment bij lastige vragen dit verhaal kan laten lezen.

Bij onze eerste ontmoeting in mei oogt ze op het eerste gezicht als een mannelijk prototype: gespierd, breedgeschouderd, ferme kaaklijn. Kordaat springt ze haar terreinwagens uit. Maar thuis in de vrijstaande woning in een Randstedelijke woonwijk glijdt bij vlagen het robuuste pantser subtiel van haar af. Zodra ze enthousiast wordt schudt ze ineens meisjesachtig giechelend haar lange haar naar achteren. Hormonen en laserbehandelingen hebben de stoere ondernemer voor de ogen van het gezin in een paar jaar langzaam maar radicaal getransformeerd. De bestoppelde kin werd een perzikhuidje, de behaarde borstkas veranderde in gladde meisjesborsten, de smalle heupen werden rondingen. Opgetogen: “Ik voel me totaal anders in mijn lichaam. Alsof ik eindelijk op de juiste benzine loop.”

Ellen was 38 toen ze ontdekte dat er onder haar borsthaar prille borsten begonnen te groeien. Kort daarvoor was ze met haar zoon en dochter ingetrokken bij Julia en haar drie dochters. Ze wilden dolgraag samen kinderen, maar de zwangerschap bleef uit. Een zaadtest wees uit dat Ellen onvruchtbaar was. De huisarts vertelde dat haar bijniereen oestrogeen produceerden. Als de hormoonhuishouding bij de ontwikkeling van de foetus in de baarmoeder wordt verstoord kan een kind *genderdysfoor* worden. Dat wil zeggen: de diepe wens hebben om tot het andere geslacht te behoren. Omdat bij mannen rond de 40 de testosteronproductie afneemt, kreeg het oestrogeen in haar 38-jarige lichaam de overhand. Ellen: “Toen mijn borstvorming begon, snapte ik niet

1970 | 4 jaar, met kort koppie

1972 | 7 jaar, als kind zonderde Ed zich vaak af

1996 | 29 jaar, met band

direct wat er gebeurde maar op een of andere manier klopte het voor mij.” Ze ging boeken lezen over genderdysforie, en liet zich onderzoeken. Een MRI wees uit dat haar hersenen een vrouwelijke structuur hadden. “Langzaam viel het kwartje: wacht eens even, alles wat ik vroeger voelde...”

Er klopt iets niet

Ellen werd in 1966 geboren in een dorp in het katholieke Zuiden. Moeder was kunstenaar, vader leraar. “Op mijn 4de wist ik al dat er iets niet klopte tussen mijn lichaam en hoe ik me van binnen voelde. Het was 1970, en ik had lang blond haar. Mijn moeder zei tegen de kapper: ik wil zo'n lekker kort jongenskoppie! Vreselijk vond ik dat. Ik begreep jongens niet, de energie waarmee ze voetbalden. Ik zat liever met mijn zusje en haar vriendinnen met poppen te spelen. Het deed zo'n pijn als een van de moeders riep: hup, naar buiten jij, poppen zijn voor meisjes. Soms schoot het door me heen: ik had liever een meisje willen zijn. Als ik een korte jongensbroek aan moest, stond ik te janken. Eén keer heb ik, op mijn 17de, een meisjes-short gekocht. ‘Je lijkt wel een wijf!’ riepen mijn vrienden. Hop, daar werd mijn droom neergesabeld.

Als kleuter was ik altijd aan het knutselen. Maakte kleertjes voor mijn beer. Mijn ouders

vonden me te soft en stuurden me naar judoles. Daar was geen discussie over mogelijk. Met mijn moeder heb ik vaak geprobeerd mijn hersenspinsels te delen. Indirect, op de Brabantse manier. Het werd altijd – wap! van tafel gemaaid. Toen ik 13 was, wilde ik graag op jazzballet. Mijn moeder regelde meteen een plekje op de dansschool, waar de genderrollen strak bepaald waren. Geen ballet, maar foxtrot. Ik had niet het lef om daar tegenin te gaan. Achteraf heeft ze verteld dat ze rond mijn kleutertijd al aanvoelde wat er in mij omging, maar ze wilde er niet aan. Zelfs toen ik de transitie inging zei ze nog: stel je niet aan, jongen. Vroeger zonderde ik mezelf af, maakte hutten en fortin waarin ik weggroep, weg van alle verwachtingen.

Mijn vader is de laatste aan wie ik het heb verteld, een paar jaar voor hij overleed. Toen was ik al in transitie. Tja, daar heb ik nu spijt van. Hij was een grote rechtlijnige vent met wie je geen geintjes maakte. Maar het maffe is dat hij meteen vroeg: ‘Waarom heb je me dat nooit verteld? Wat moet jij eenzaam zijn geweest.’ ‘Ja,’ zei ik, ‘dat was ik ook.’”

Altijd maar doorbeuken

Toen Ellen in militaire dienst bij de pantserinfanterie werd ingedeeld, besloot ze haar mannelijke rol te accepteren. In de twintig ►

CIJFERS & ZO

Volgens onderzoek van Rutgers WPF uit 2012 identificeert 1% van de bevolking, dwz. 167.000 Nederlanders, zich sterk met een ander geslacht dan hun geboortegeslacht. Het CBS meldt dat tussen 1995-2009 850 mensen tussen de 15 en 65 jaar hun geslachtswijziging hebben laten vastleggen via de rechtbank. Het Sociaal Cultureel Planbureau heeft in 2012 het onderzoek *Transgender: Worden wie je bent* gepubliceerd. Download het gratis via scp.nl. 30% van de 450 ondervraagde transgenders die als jongen werden geboren onderging een geslachtsoperatie.

jaar die volgden werd Ellen werktuigbouwkundig ingenieur en richtte een bouwbedrijf plus internationaal opererend ontwerpbureau op. Haar charisma als industrieel ontwerper leverde haar een prominente rol op in een populair televisieprogramma. "In mijn werk was ik altijd aan het doorbeuken. Als vlucht, als handvat om mezelf gaande te houden. Ik was continue bezig om mijn gedrag en ego te creëren. Dat móest mannelijk zijn. Motorjack, stoppelbaardje, bakkenbaarden. Mijn toenmalige vrouw ken ik vanaf mijn 12de. Zij was gevallen op de zachte, lieve jongen met wie ze samen vliegerde. Maar naar buiten toe profileerde ik mezelf als een doorwalser, over mensen heen. Mede door die disbalans is ons huwelijk geklapt. Wie me in de weg stond, duwde ik opzij. Ik voelde wel dat er achter mijn woede veel

**VROUW
WORDEN**
was kiezen voor
leven en voor
mijn kinderen.
Anders was
ik eruit gestapt

verdriet zat. Ik kreeg spit, kon soms dagen niet lopen. Na mijn scheiding wilde ik uitzoeken wat ik al die jaren had weggestopt en ging mediteren. Maar mijn spreidstand werd alleen maar groter. Want ik kón niet eerlijk zijn ten opzichte van mezelf. Bij 'wie ben ik?' ging het al fout. Wees nou eens eerlijk! *Ik ben een meisje.* Stop eens met dat gezeik! Je bent een jongen.

Met Julia, de nieuwe vrouw in haar leven, deelde Ellen aanvankelijk niet dat ze liever vrouw wilde zijn. "Maar in bed durfde ik mijn kwetsbaarheid te tonen. Mijn mimiek, mijn stem, mijn bewegingen werden zachter. Zij zei: 'Ineens heb ik met een vrouw te maken.' Het gekke is: ik wilde niet zozeer vrouw worden. Wat er van een vrouw verwacht wordt, het getut en geleuter, het beeld dat vrouwen het zwakke geslacht zouden zijn, past me voor geen meter. Maar ik kon geen man meer

zijn. Met mijn stoere imago was ik succesvol geworden. Mijn zaak liep goed, ik was elk weekend op tv. Kandidaten in het programma zagen mij als assertief en dominant. Maar dat was totaal niet hoe ik in mijn kern was. Dat verdriet ging diep. Ik besepte dat ik een leven leidde waar geen reet van klopte."

Eindelijk, de diagnose

"Julia stelde voor om een tijdje als vrouw te gaan leven. Ik was toen, in 2006, volop met mijn kop op televisie. Dus in Nederland kon dat niet. En ik wilde de kinderen er zo min mogelijk mee confronteren. In Engeland, bij vrienden, kon ik experimenteren. Mezelf helemaal scheren, één keer zelfs een pruik op, om te ervaren of het iets bij me deed. De straat op in hoge hakken, een jurkje, met dikke lage make-up om mijn baardgloed weg te nemen, pfff, dat was zo eng. Ik was echt een travestiet. En dat wilde ik juist níet. Maar ik kon wel bij mijn gevoel komen. Dat ik eindelijk het vrouwenschooltje in mocht, met al mijn onbehouwenheid en onzekerheid, was een verademing. Maar na een jaar of twee werd het zó ondraaglijk om thuis weer terug in mijn hok te moeten, dat ik ben gestopt met experimenteren.

Op een middag, in 2010, keek ik naar buiten en dacht: als ik een touw pak en in die boom ga hangen, ben ik van de pijn af. Ik wist uit onderzoeken dat het geslaagde suïcidepercentage onder mensen met genderdysforie rond de 50% ligt. Als iemand *never* nooit zelfmoordneigingen had was ik het wel, het verbaasde me. Ik vroeg of Julia een afspraak wilde maken met de genderpsychologe. Zelf bellen voelde alsof ik haar verraadde." (*slikt*) Ze was 44 toen de genderpsycholoog na "duizenden vragen" de diagnose 'genderdysforie' stelde, ofwel 'de sterke wens om tot het andere geslacht te behoren'.

Ellen: "Na de diagnose dacht ik dat ik was uitbehandeld. Ik wilde die omschakeling niet. Ik dacht: ik heb een relatie met een vrouw van wie ik hou, en die niet op vrouwen valt. Ik heb kinderen, mijn job. Als ik vrouw word, word ik daar dan werkelijk gelukkiger van? (*zacht*) Ik was enorm bang voor een operatie. Want hoe ik mezelf voelde stond zo ver af van het beeld dat ik in de spiegel zag. Ik zal nooit een echte vrouw

worden, dacht ik. Een werkpaard kun je niet naar een dressuurpaard transformeren. Maar alle gevoelens van vroeger kwamen in één klap naar boven. Binnen een week zat ik weer bij de psycholoog.

Dag en nacht spraken Julia en ik erover: moet ik die transitie in of niet? Ik zei: 'Ik vind het belangrijker om als man naast jou te staan dan om jou als vrouw jou kwijt te raken.' Ik gaf haar het vetorecht. Mijn laatste strohalm om er nog onderuit te kunnen. Maar zij zei: 'Ik heb geen zin om met een leugen te leven.' Eind 2011 besloot ik vrouw te worden. Voor mij was het kiezen voor leven, en voor mijn kinderen. Anders was ik eruit gestapt."

Andere persoonlijkheid

Haar relatie is het afgelopen jaar wankel geweest. "Ik begon met hormonen en kreeg heupen en borsten. Dat mijn borsthaar verdween, vond Julia vreselijk, maar ik voelde er afkeer van. Ik heb al het haar er met een *epilady* wel eens van boven naar beneden afgehaald maar een paar weken later stond het weer. Dat was gewoon janken."

Ook haar persoonlijkheid is veranderd door de hormonen. Ellen: "Ik word liever, rustiger. Nu ik me in de zakenwereld niet meer als *überman* presenteer, is het spelletje op de apenrots ineens voorbij. Voorheen, als ik een pijnlijk gesprek had met Julia, hoefde ik echt niet te janken hoor. Nu wel! (*lacht*)

(*Weer ernstig*) Julia ging met mij in zee om mijn mannelijkheid, mijn stoerheid. En die is weg, voor haar gevoel. We hebben een paar keer op het punt gestaan om een tijd gescheiden van elkaar te gaan leven. Nu die chemie van mannetje-vrouwje weg is, kijken we opnieuw naar wat we delen. Dat vinden we nog zó de moeite waard."

Julia, later: "Als ik bedenk dat Ed nu een vrouw is, o nee, dat trek ik niet. Maar zolang ik mijn gevoel laat stromen is er niks aan de hand. Want innerlijk is hij – zij moet ik zeggen – nog dezelfde persoon. Weet je, als ik morgen een auto-ongeluk krijg en een dwarslaesie heb vanaf mijn nek, hoop ik ook dat hij mijn mogelijkheden blijft zien. Of de schoonheid. Ik voel me niet aangetrokken tot vrouwen. Maar misschien verandert dat nog? Ik ga het niet uit de weg. Want ik hou van hem." ▶

2004 | Ed, 38 jaar, op vakantie in Frankrijk

2014

Niet provoceren

Julia's jongste dochters van 15 en 19 wonen thuis. Ellens kinderen van 12 en 15 zijn er om het weekend. Zeven jaar geleden begon Ellen thuis vrouwenkleding te dragen. Schoorvoetend bekent ze dat de kinderen haar soms uitlachen en bespotten als ze een rokje draagt. Haar stiefdochter checkt altijd of Ellen niet thuis is voordat ze vriendjes meeneemt. Inmiddels gaat het beter. De kinderen knuffelen haar weer. 'Hij' zeggen ze niet meer. Alleen Julia vergist zich nog vaak, uit gewoonte. Ellens puberzoon wil tot haar verdriet nergens over praten. Maar onlangs bekende hij zijn oude papa te missen. "Hij begon over het tuinhek dat we samen hadden geplaatst. Uren hadden we staan beulen in de regen en de kou. Dat vond hij echt een vader/zoon-ding. Hij vroeg: 'Dat wil je nou zeker niet meer hè?' Maar ik zei: 'Tuurlijk wel. Ik ben nog steeds je papa.'" Julia, fel: "Soms ging hij naar buiten in te strakke bloesjes en liep voor joker. Als ik vroeg: 'Zou je niet iets anders aandoen?' snauwde hij: 'Nou ik trek het gewoon aan!' Woedeaanvallen, gooien met dingen, allemaal uit onmacht. Ik zei: 'Als je nu geen rekening met ons gaat houden, trek ik de stekker eruit.' Niet provoceren is nu het devies, vertelt Ellen. Ze heeft zich een neutrale *look* aangemeten, met een strakke jeans, een getailleerde bloes 'zonder *froufrou*' en legerkisten. "Mijn jongste dochter wil er buitenshuis niks van weten dat ik nu vrouw ben. Dus op een ouderdag ben ik voor haar nog steeds de stoerste papa die er is."

Gezichtsoperatie in Spanje

Ellen wordt psychisch begeleid door de genderspecialisten van de Psycho Informa Groep in Woerden. Een logopediste helpt haar met spraak en houding. "Kijk, nu zit ik wijdbeens, en denk: o nee, dat is niet echt gepast meer!" (*lacht*) In juni is ze naar Spanje gevlogen voor een gezichts-

operatie. Met een team van Britse specialisten heeft ze op basis van digitaal bewerkte foto's haar nieuwe gezicht ontworpen. Haar neus wordt smaller, en de geprononceerde wenkbrauwboog wordt afgevlakt. "Ik had het liefst mijn eigen gezicht behouden maar dat is irreal als ik in de zakenwereld serieus wil worden genomen. Ik wil niet in de marge leven. Het verschil is maar klein, want ik wil het karakter van mijn gezicht behouden. Maar mensen moeten geen verwarring voelen als ze mij zien."

Op 30 augustus spreek ik Ellen weer, een maand na de operatie. Haar gezicht lijkt nauwelijks veranderd, maar toch is haar uitstraling onmiskenbaar vrouwelijker. Stralend en elegant posteert ze zich op de tweezitter. Ellen: "Mijn zelfvertrouwen is enorm gestegen na die gezichtsoperatie. Eindelijk zie ik mezelf in de spiegel. De avond van tevoren gingen Julia en ik de stad in. Een groep Spaanse vrouwen begon te sissen: hé, dat is er eentje. Na de operatie gingen we weer uit eten. Meteen werd er anders gereageerd. *Come in, ladies!* Het was één-nul."

Geslachtsoperatie in Canada

Het is 8 november. Ellen is in pyjama en heeft pijn. Een week eerder heeft ze de geslachtsoperatie ondergaan. "Het afgelopen jaar ben ik alles wat tussen mijn benen hangt als een verminking gaan zien. Ik vind het vreselijk. Het klopt gewoon niet. Hij was niet meer van mij. Ik kon me niet meer in dat hokje verplaatsen, dat voelde zo leugenachtig. Dat ging niet meer. Janken. Wil ik niet meer."

Ellen koos voor een operatie in Canada. "Daar zijn ze esthetisch de beste ter wereld. En qua functioneren ruim voldoende." De uurtjes voor de operatie waren een intiem, meditatief moment, vertelt ze. "Ik dacht: ok, hier zal ik het mee moeten doen. Maar het was geen grote stap. Het accepteren dat ik niet verder kon als man was veel heftiger." Julia was thuisgebleven, bij de kinderen. "We hadden afgesproken: zodra je de ok ingaat, bel ik. Dan ben ik toch bij je." Julia, later: "Ik heb haar opgehaald op Schiphol met een groot spandoek. Ja, ik zeg nu 'ze'! Goed hè? Op het spandoek stond 'eindelijk' en heel groot haar nieuwe naam. Ik had door het hele huis roze hartjes opgehangen, en roze champagne gehaald. Thuis riep ik: kom op, naar boven, ik wil het zien! Het is bloedmooi geworden. Maar ze zei: 'Het is nog zo dik hierboven.' Ik zei: 'Dat hoort zo, kijk maar bij mij! Dat is je venusheuvel!'" Ellen: "Het voelt alsof het nooit anders is geweest. Zo raar, alsof een stekkertje tussen je hersenen en je lichaam nooit heeft gepast. En nu is het klik, het klopt!"

Alleen maar winst

Nu Ellen bijna is hersteld, druppelen de reacties van de buitenwereld binnen. Moeder heeft haar verzet uiteindelijk opgegeven. Maar Ellens zus heeft zich pas na een paar weken laten zien, vertelt ze, zichtbaar teleurgesteld. "Ze had het te druk, weet je wel. Haar excuus omdat ze er niet aan wilde. Ik heb toch haar broer afgepakt." Voorzichtig is ze aan het werk gegaan. "In september heb ik presentaties gegeven op een luchtmachtbasis. Dat was mijn ijkpunt na de gezichtsoperatie. Ik had een vrouwelijke blouse aan, een beetje mascara op en legerkisten aan. Ik zat in de piepzak, want die zaal zat vol testosteron-kereltjes. De kerel die me introduceerde begon: 'En hier is de heer...'" Ik zag hem schrikken. Maar in de pauzes spraken jongens me met mevrouw aan. Ik weet niet of iemand het doorhad. Misschien leef ik in een droomwereldje? Ik moet het wel positief bekijken, anders loop ik alleen maar te janken."

Eind november spreken we elkaar weer. Ze heeft haar profiel op LinkedIn veranderd en

is geschrokken van de reacties. "Een collega mailde dat ze de anderen zou informeren, zodat ze niet zouden schrikken. De perceptie is dat het nooit meer wat zal worden met mij. Mensen denken bij transgenders aan travestieten met een pruik op, die tussen man en vrouw in blijven hangen." Er zijn ook positieve reacties. Maar die vallen bij Ellen niet altijd in goede aarde.

"Sommige mensen noemen me dapper. Dat vind ik vreselijk, alsof ik een zielig type ben dat concessies moet doen. Ik zie alleen maar winst. Dit kost mij tien jaar van mijn leven, maar de beloning aan het eind van de rit is waanzinnig. Ik kan nu een verfijnder leven leiden. Tegen de kinderen was ik kortaf, een

ZO RAAR
alsof een
stekkertje tussen
je hersenen
en je lichaam
nooit heeft
gepast

dwingeland. Dat wil ik niet meer. Ik heb geen spijt van mijn leven als man. Maar ik ben heel blij dat het afgelopen is. Ik heb vaak gedacht: hoe moet ik me gedragen in mijn nieuwe rol? Maar het enige dat ik moet doen is loslaten. Mijn leven lang heb ik mannengedrag gekopieerd. Eindelijk kan ik mezelf zijn. Ik zit nu in een androgyn fase. Het duurt nog jaren voor ik mijn vrouwelijkheid ontdekt heb. Maar langzaam voel ik dat ik verander. (*zachtjes*) Ik merk het als ik de hond uitlaat en de zon schijnt en ik zie mijn schaduw op het voetpad. Dan zie ik dat het anders is dan vroeger. Ineens zie ik een vrouw lopen." ■

Op verzoek van de geïnterviewden zijn alle namen gefingeerd.